

UKININKAS

tautiškai-politiškas žmonių laikraštis

išeina kas mėnuo vieną kartą.

Vardan tautos labo, tiesos ir laisvės!

Senuosius metus baigdami, naujuosius pradėdami.

„Per kovą, įgysi savo tiesas!“

Kaskart vis neramiau darosi caro valdžiai. Su karščiu ir isintimu mėtosi ji į visas šalis, tironiškai baudama ir žudydama drąsuolius — pasikėlėlius. Bet vieniems žuvus tuoj atsiranda jų vietoj kiti — ir tu drąsuolių, laisvės pranašų skaičius kas kartą vis auga ir didinasi. Štai kyla nuskriaustieji finai, kyla apvogtieji armėnai, kyla latviai, lenkai, mažarusiai, žydai, kyla ir patys skriaudžiamieji rusai ir d. k. — visiems, kurie prabudo ir pradeda susiprasti, atkarus ir nebegalimas darosi gyvenimas po caro valdžios jungu. Vienkart su visomis minėtomis tautomis stojame ir mes į kovą prieš caro valdžią.

O caro valdžiai baisu darosi: ji mato, kaip vis kaskart labiau smunka jai pamatas iš-po kojų, ji mato, jog anksčiau ar vėliau prisieis jai žūti. Bet savo isiutime ir apakime ji tikisi vis dar pergalėsianti „maištininkus“ ir griebiasi nožmiausių ir įvairiausių įrankių: kaip tikra veidmainė, ji viena ranka kankina ir žudo, o antra — meilindamos glosto ir myluoja.

Pažvelkime tik nors trumpai į pereitus metus, į mūsų darbus ir valdžios pasielgimus su mumis, o pamatysime visą jos dviveidę politiką.

Nors nieko ypač svarbaus neadikta pereitais metais, bet savo pėdsaką mūsų gyvenime ir pereitieji metai vistiek

160939

paliko, ir kas-ne-kas čia prisieina paminėti. Pirmų-pirmiausia, šventėme dvidešimtmetines „Aušros“ sukaktuves. „Aušra“ — tai pirmasis mūsų tautiškojo prabudimo ženklas, pirmasis mūsų literatūroje kovos pranašas — kovos su caro valdžia už tautos tiesas. Ir „Aušros“ sukaktuvės buvo gana plačiai sulyginamai apvaikščiojamos; kiek teko mums patirti, buvo jos apvaikščiojamos tūlose vietose Kauno ir Suvalkų gubernijoj (apie Vilniaus gub. nežinome), o teipgi Mintaujoj, Liepojuje, Rygoje ir k., kame gyvena lietuviai, neskaitant jau Amerikos, nors apie tuos apvaikščiojimus „Ūkininke“ mes vos vieną tik žinę iš Suvalkų gub. (Nr. 8) terandame.

Paskui, buvo rengiami po senovės visose trijose (Kauno, Suvalkų ir Vilniaus) gubernijose (daugiausiai Suvalkų gub.) naminiai spektakliai; buvo lipomi ir mėtomi įvairūs atsišaukimai (ypač Suvalkų ir Kauno gub., nors apie pereitu metų atsišaukimus Kanno ir Vilniaus gub. nieko „Ū-ke“ nerandame) po miestelius ir kaimus, neskaitant mūsų kovos draugų „balsiečių“ išplatintų tam tikrų atsišaukimų įvairiais laikais tarp miestų darbininkų ir kantungininkų (arba „novobrancų“).

Kur-ne-kur Suvalkų gubernijoj buvo teipgi vedamos kovos dėlei lietuviškų iškaišų, lentų ir skardų („blėtų“), tik, reikia pripažinti, labai silpnai, silpniaus už kitus metus. Pagaliaus, kur-ne-kur susitvėrė naujos draugystelės (gailu tik, kad jos nieko nepraneša „Ū-kui“ apie save ir savo darbus). buvo platinami po senovės laikraščiai ir knygos.

Tokie tai maž-daug mūsų darbai. O ką daro tuo tarpu caro valdžia?

Ji, pirmų-pirmiausia, stengiasi neprileisti prie mūsų lietuviškųjų laikraščių ir knygų, gauda ir kankina jų rašytojus ir platintojus, nes caro valdžiai svarbu yra prilaikyti mus tamsybėje, kad mes akiai jos klausytume ir jai tarnautume, todėl iš kailio neriasi ji bejieškodama šviesos ir laisvės apaštaly, kurie padeda mums skinti kelią ir veda mus prie geresnės ateities. Tik tai dažniausiai nepasiseka jai — ir ji turi pasikakinti nors ir nekalčiausiais, visai pašaliniais žmonėmis, kuriuos vistiek paverčia kaltininkais ir baudžia. Ji elgiasi kaip tikras tironas.

Štai ir pereitais metais caro valdžia pridarė visose trijose mūsų gubernijose, neskaitant atskirų lietuvių gyvenamųjų miestų (k. a. Revelis, Liepojus, Ryga, Kazanius, Maskva ir k.), nemaža krato ir areštų. Keletą ypatų jau ištrėmė ar šėip kalėjimu nubaudė, o dar kiti laukia bausmės. Čia reikia priskaityti ir keliolika tyrinėjamu dar Suvalkų gubernijos lietuvių (apie 15 ypatų), kurie žandarų kaltinami esą už prigulėjimą prie „slaptos draugystės, kuri norinti sugriauti dabarnykštę Rusijos tvarką ir padaryti nepriklausomą Lietuvą“.

Bet šalip persekiojimo negeistinos sau dvasios, caro valdžia, kiek imanydama, stengiasi praplatinti tarp mūsų ir savąją, maskoliškąją, suartinti mus, kaip ji pat sakosi, su rusais, kad paskui lengviaus mums būtų galų gale ir pačiais, rusais patapti. Tai jos karščiausias troškimas. Tam tikslui, iš vienos pusės, raudama iš mūsų tarpo susipratusius lietuvius, iš antros pusės, veidmainiškai glaudžia prie savęs kitus ramesnius ir nesusipratusius dar — ir glosto juos. O glosto ji ir myluoja juos skaudžiomis, baisiomis replėmis!...

Suprantama, jog valdžiai rūpi ne tik savo priešus iš žmonių tarpo išnaikinti, bet dargi pasidaryti iš tų pačių žmonių prilankius sau, kurie prijaustų tai valdžiai, jos darbams, o reikale net ir padėtų naikinti teip negeistiną jai laisvės dvasią. Ir savo apakime ji tikisi dar galėsianti tai padaryti, nors jau tvirtos vilties ką-nors tokiu būdu nuveikti, kaip toliaus pamatysime, nebeturi. Bet vistik dar žmonių tamsumą stengiasi išnaudoti ir savodarbo toliaus varo. Štai ka rašo caro valdžios išleidžiamas (Vilniuje) laikraštis „Vilėnskij Viestnik“ (№. 25, 1903 m.) vienoj korespondencijoj iš Kauno.

„Žmonių apšvietimas (suprask: sumaskolėjimas) Kauno gubernijoje — skaitome ten — smarkiai žengia pirmyn, jis ne tik leidžia gilyn savo šaknis, bet ir skleidžia jas kaskart platyn. Kasmet Kauno gubernijoje dysta šen ir ten vis naujos mokyklos; jos neša tamsioms minioms blizgančius šviesos spindulius (suprask: maskolystės rangą). Žiūrėdamas į tą nuolatinį mokyklų skaičiaus didinimą,

pradedi tikėti, kad visuotinas Kauno gub. vaikų mokinimas visai ne svajonė ir kad galbūt nebetoli ta aukso gadynė, kada kiekvienoj sodelėje bus savas šviesos židinyš (suprask: maskoliška mokykla — maskolystės lizdas). Tie svarbiausieji dalykai teip giliai užgauna mūsų gubernijos sodiečių ir miestiečių reikalus, kad mes su pasigėrėjimu parodome skaitytojams pasekmes didelio darbo, kurį pradėjo Kauno gub. pradedamųjų mokyklų direktorius A. A. Lėbedincėvas, norėdamas padaryti reikalingas permainas jau esančiose mokyklose, o teipgi ir įkurti šimet naujas.“ Siems metams — skaitome toliaus — paskirta įkūrimui ir pagerinimui pradedamųjų mokyklų Kauno gubernijoje didžiausia suma: 39 tūkstančiai šėsi šimtai šešiasdešimt du rubliai ir 78 kap.; iš tų pinigų 30 tūkstančių du šimtai keturiasdešimt aštuoni rubliai ir 86 kap. paskiriama įkūrimui ir užlaikymui pradedamųjų mokyklų Kauno gub., o 9413 rub. 92 kap. — parakvijiniui (suprask: pravoslaviškųjų) mokyklų reikalams“.

Žinoma, tos korespondencijos autorius daug perdeda ir padaugina su tam tikru suprantamu tikslu: parodyti, kad dėl sumaskolinimo daug padaryta ir daroma ir kad maskolinimas turi labai gerą pasisekimą Lietuvoje, nes žmonės, matomai, krypta patis prie maskolystės. Korespondencijos autorius nori teipgi, matyt, pasmilkyti žinomam Lietuvos maskolintojui Lėbedincėvui, o ypač valdžiai, ir padrašinti dar labiaus maskolintojus mokytojus. Bet vienkart toje korespondencijoje yra teipgi nemaža ir teisybės. Ar šėip ar teip, o turime prisiduoti, jog perdaug dar esame apsileidę ir perdaug prisileidžiame maskolinti savo vaikus po mokyklas. O kur-ne-kur žmonės sutikdavo net ir patis įsikurti tokią maskolystės lizdą, nesuprazdami per savo tamsumą, kad patis sau kasa duobę. Todėl su garbe mes turime minėti tuos valsčius, kurie griežtai atsisako statyti tokius maskolystės urvus, kokiais yra dabarnykštės mūsų pradedamosios mokyklos.

Reikia tikėtis, kad tokie-pat pinigai įkūrimui pradedamųjų mokyklų yra paskirti ne tik vienai Kauno gubernijai, bet teip-pat Vilniaus ir Suvalkų gubernijom. Neapsieis, žinoma, per valsčių susirinkimus ir be prikalbinėjimų,

kad mes patis prisidėtume dar prie statymo tokių maskolistės lizdų... Didžiausio paniekinimo užsipelnytų tie valsčiai, kurie pasiduotų tokiems prikalbinėjimas!...

Kaip žinome jau, nuo 1 gruodžio pereinę metų tapo įvesti pas mus Kauno, Vilniaus ir Gardino gubernijose taip vadinamieji *žemiečių viršininkai* („žemskije načalniki“). Tai teipgi vienas iš tų caro valdžios įrankių, kuriais ji tikisi geriaus galėsianti mus suvaldyti, greičiaus galėsianti išnaikinti dygstančią jau tarp mūsų laisvės sėklą ir vienkart artimesniais ryšiais sujungti mus su Maskolija. Tai svarbiausias žemiečių viršininkų uždavinys mūsų krašte. Tai mes turime labai gerai atsiminti, o teipgi žinoti, jog tiems tikslams pasiekti įsakyta jiems naudoties ne tik paprastais įrankiais, bet ir spėka, policija, su kuria jie turi eiti išvien, nes iš dalies ir patis jie pildys policijos pareigas. O kadangi liuosybės troškimas gana plačiai jau Lietuvoj praplites ir kaskart vis labiaus jis platinasi, caro valdžia nnsprendė sustiprinti dar ir padauginti policijantų skaičių Lietuvoje. Ir tie policijantai žada būti ne paprasti (žr. žemiaus korespondencija iš Vilniaus), o tamtiksliai net išmokyti, kad geriaus galėtų šnipinėti žmones ir skriausti juos.

Negana dar to. Ir tie įrankiai išrodo, matyt, caro valdžiai persilpni. Ji susipranta neišgalėsianti ir tokiais būdais visų savo priešų panaikinti, ji jaučia, kad jos priešų skaičius vis auga. Ir štai bedžiūstančiuose jau tos-pat valdžios smegenyse kila naujas užmanymas, teipgi pereiniais metais gimęs. Ji su išgąsčiu turėjo, matyt, pasergėti, jog daugumas mūsų išeivių keliauja ne į rytus, į Maskoliją, kur lengviausiai galėtų sumaskolėti, bet į vakarus, į Angliją, o labiausiai į Ameriką, kur dažnas ne tik pinigų užsidirba, bet vienkart apsišviečia ir prisirenka naujų idėjų, kurias pagrižęs stengiasi praplatinti ir tarp atsilikusiuju savo brolių. Ir štai užsigeidę valdžia pradėti masinti žmones kraustyties į Maskoliją, kur žada aukso kalnus, kur pririšusi prie kokio žemės sklypo nebūleis vargšams išten grįžti į savo kraštą. Į iškeliavusiųjų vietą, o teipgi ir į išpirktas iš bankų nusūsusiųjų dvarų buveines valdžia žada kraustyti į Lietuvą Maskolijos ūki-

ninkus — burliokus. Ir caro valdžiai štai jau šypsosi puiki ateitis, kuomet, išdraskiusi ir išmėčiusi lietuvius po visą Maskoliją, kame jie, žinoma, pataps maskoliais, galės ji pasidžiaugti maskoliška Lietuva, kame gyvės jau vieni burliokai. Ir ji džiaugiasi jau. Ne kvaile ji būtų, kad nesidžiaugtų!..

Teip tai elgiasi su mumis ir siaučia po mūsų kraštą caro valdžia, tokius užmanymus auklėja, tokius spąstus mums spendžia, geizdama mums kuo-greičiausio galo.

Ir kas blogiausia, caro valdžia tokiuose savo darbuose atranda dar pagelbininkų ir iš mūsų pačių tarpo. Neskaitant jau už pinigų parsidavusių šnipų ir išdavikų, tai pačiai valdžiai eina iš dalies į pagalbą net dvarponiai, kurie su tokiu pasižeminimu pataikauja visokiems valdininkams, mūsų krašto budeliams, su tokiu trukšmu priimdinėja visokias caro gimines; eina į pagalbą caro valdžiai ir svetimu kruvinu varguolių prakaitu nutukę mūsų piniguočiai, neatsilieka nuo tų visų tirono valdžios šalininkų ir daugybė mūsų kunigų-išgamų, kurie su putomis ant lūpų, su įsiutimu keikia po bažnyčias net iš sakyklų platinančias politišką ir visuomeninę žmonių samonę knygeles ir laikraščius ir siundo tamsią minią prieš nepatinkamas sau ypatas, viešai tokiu būdu atkreipdami policijos atydą. Negana dar. Paskutiniaisiais laikais kunigai priėjo jau net ir prie to, kad „Tėv. Sarge“ (ir „Žvaigždėje“ Amerikoje) pradėjo atvirai talpinti pranešimus valdžiai. Tai jau ne kunigai, Dievo tarnai, kuriais dar jie sakosi esą, bet valdžios ir žandarų pagelbininkai. Ir su jais mes nebegalime kitaip elgties kaip su šnipais ir išdavikais.

O po to viso vienok dar atsiranda ypatų, kurios norėtų sutaikinti mus su tais valdžios šalininkais, norėtų įkalbėti mums, kad mes, girdi, geruoju elgdames su valdžia galėtume išprašyti dar kokius nors palengvinimus. Kaip viena iš tokių geidžiamų dalykų primena mums spauda, apie kurią laikas nuo laiko kasmet paleidžia pasakas, kad jau, girdi, valdžia žadanti mums gražinti ją. Tiesios ir pavojingos svajonės, migdančios mūsų budrumą! Gal gale turime jau nors kartą atsikratyti nuo jų ir suprasti, kad nuo caro valdžios nieko geruoju neišmelsime.

Caro valdžia niekuomet nieko nedavė geruoju: jei kokius kuomet - nors ir išmetė kaip alkanam pavargėliui palengvinimus, tai padarė tai tik prispirta, atsikratydama ir gelbėdama save.

Ko gero mes galime laukti nuo caro valdžios, tepa-
rodo nors Finija (žr. „Maskolių valdžios darbai Finijoje“ „Ūk-ko“ N 12, 1903 m.) ir Armėnija (žr. žemiaus „Maskolių valdžios darbai Armėnijoje“), kurių gerovė, laisvė ir turtas taip dūrė akis jai — ir ji nusprendė visa tai panaikinti, paglemžti. Čia tai valdžia pasirodė iš tikrųjų visame savo plikume, kokia ji yra.

Duos valdžia mums spaudą? Teip, duos, kaip tik pamatys, kad be jos ji jau nebegali apsieiti, — ji duos ją mums, kad per ją galėtų geriaus tamsinti mūsų protus. Ne tokios spaudos mums reikia! Mums reikia laisvos spaudos, ne caro dovanotosios, bet savosios, kurią mes patys įsitaisysime, kokia bus mums reikalinga.

Iš to viso, rodosi, gana aišku bus, jog mums, teip-pat kaip ir kitoms Maskolijos pavergtoms tautoms, nieko daugiau nebepasilieka, kaip nusikratyti tą slėgiantį mus jungą. Apie tai jau ne tik mes vieni persitikrinome, bet ir visos kitos po tuo caro jungu dejuojančios tautos. Lenkai štai, mažarusiai ir d. k. seniaus jau nusprendė atsikratyti nuo Maskolijos ir susitverti savo respublikas. Ne kitaip ir mes tegalime padaryti, nes kitaip, ir caro jungą nusikratę, mes papultume teip-pat po kitu jungu ir teip-pat, nors gal ir mažiaus, bet vistiek prisieitų svetimiems tarnauti ir kentėti. Todėl vienkart su lenkais, mažarusiais ir kitomis caro valdžios pajungtomis tautomis ir mes, lietuviai, reikalaujame sau teipgi geresnės ateities, reikalaujame, prisitaikindami prie vietinių savo sąlygų, *liuosos, neprigulinčios nuo kitų viešpatysčių ir tautų demokratiškos Lietuvos*, kur jau nebe caras ar kokie ponai ir piniguočiai viešpatautų svetimu darbu, prakaitu ir skriaudomis, o kur patys žmonės valdytųsi, kur būtų tokia tvarka, kad visi galėtų turėti lygų viešuose reikaluose balsą. Tai mūsų karščiausias troškimas, mūsų brangiausias, nors ir tolimas dar idealas, kurį mes vienok turime visi išvien rūpinties pasiekti.

O tuo tarpu dar, turėdam⁸ visi bendrą priešą — carizmą (caro valdžią), privalome visi susijungti ir bendromis spėkomis nusikratyti jį. Tai yra bendras visų caro pavergtųjų tautų reikalas, čia teipgi, kaip jau sakėme pradžioje, ateina mums į pagalbą ir patis nuskriaustieji ir skriaudžiamieji rusai, kurie nebeįstengia vilkti įsvirusio caro jungo ir jau pradeda kilti.

Ir ateis laikas, ne šiandien, ryt, kuomet visi prieš caro valdžią sukils, o ji, visų apleista, pasiliks viena su menka savo šalininkų sauja, kuriuos ji rėmė — ir tuomet ta valdžia žus.

Prie tos bendrosios kovos todėl ir mes, lietuviai, turime kaip reikiant rengties, nes jos pasisėkime ir mūsų išganymas.

Todėl eikime į minią, švieskime tamsybėje tebesančius savo brolius ir seseris, naikinkime prietarus, organizuokime, tverkime tam tikras draugystėles, aiškinkime piktus valdžios užmanymus, savo tikslą ir kelius, kuriais eidami pasieksime jį, platinkime laikraščius ir knygas. Ir darykime visa tai gudriai, protingai, nuosekliai ir drąsiai. Jei kuriam teip besidarbuojant prisieitų ir į priešų nagus papulti, tenenusi mena — mūsų bus viršus, o susitvėrusi neseniai (žr. „Ūko“ № 12, 1903 m.) pačioj Lietuvoj „Kankinių Kasa“ pasistengs, kiek galėdama, varge sušelpiti, ką žinodami, todėl neužmirškime, laisvėje dar bebūdami, ir tą „Kasą“ šelpiti. Tik visi už vieną ir vienas už visus stodami padarysime ką nors!..

Šimet išpuola dvejios sukaktuvės, kurias norėtume kaip reikiant apvaikščioti, būtent: 1) 15- metinės „Ūkininko“ sukaktuvės, kurias norėtume paminėti „Ūkininko“ №12 š. m., ir 2) 5- metinės sukaktuvės atminimui d-ro Kudirkos mirimo, kurias norėtume pamimėti, neskaitant „Varpo“, teipgi ir „Ūkininko“ № 11.

Kaip prie pirmųjų, teip ir prie antrųjų sukaktuvių kviečiame visus savo skaitytojus, rašytojus ir draugus, kas kuo galėdamas, prisidėti. Nepamirškime teipgi, kaip kas išmanydamas, ir atšvęsti tų sukaktuvių. —

Prie progos primename skaitytojams ir raginame juos nepraleisti šimet „Lietuvių Tautos Šventės“ atminimui mūsų tautos atgijimo, surišto maž-daug su „Aušros“ pasi-

rėdymu, kurią pereitais metais kur-ne-kur pradėjome jau apvaikščioti, o kuri pridera kiekvienam tikram lietuviui apvaikščioti kasmet maž-daug apie Jonines ar Petrines, kaip kam patogiau ir parankiau. *Red.*

Maskolių valdžios darbai Armėnijoje.

Armėnija guli tarp Juodųjų ir Kaspijos marių, į pietus nuo Kaukazo kalnų. Ji, kaip ir Lietuva, vargsta po svetimtanečių jungu, padalyta tarp trijų viešpatysčių: Turkijos, Persijos ir Maskolijos. Tos šalies gyventojai — armėnai, krikščionys-katalikai, norint truputį skiriasi nuo kitų katalikų; teip štai, mišios pas juos laikomos ne lotyniška kalba, o senąja armėniška. Vyriausioji armėnų bažnyčios galva, teip vadinamas *katolikos*, gyvena toje Armėnijos dalyje, kuri priklauso Maskolijai.

Tik apie Maskolijos Armėniją mes toliau ir tekalbėsime, norint ir kitos jos dalis vėlka ant savo sprando nelengvesnį jungą; kelbėsime apie Maskolijos Armėniją, nes Maskolijos Armėnija yra tokiam-pat padėjime, kaip Maskolijos Lietuva. Beto kalbėsime apie atsitikimus Armėnijoje pereitais metais, nes tie atsitikimai geriausiai parodo nežmoniškus maskolių valdžios darbus tenai iš vienos pusės, o iš antros — parodo, kaip armėnai su ja kovoja.

Armėnų judėjimo priežastimi pereitais metais buvo biauři maskolių valdžios vagystė, kurią padarė ji, atimdama armėnų bažnyčių turtus. Armėnų bažnyčios buvo labai turtingos, joms prigulėjo daug žemės ir pinigų, sudėtų iš visų trijų Armėnijos dalių. Maskolių valdžia paduoda žinias, kad tie turtai pasiekia 28 milijonus rublių, bet iš tikrųjų jie pasiekia 120—150 milijonų, kiti tikrina, kad net 200 milijonų rublių. Visi tie bažnyčių turtai nėra kunigų rankose, kaip tai yra pas mus; Armėnijoje tie turtai yra valdomi tam tikro komiteto, kurį išrenka žmonės iš savo tarpo. Dėlei tokios tvarkos tikrai dalis pelno iš bažnyčių turtų tebuvo paskiriama kunigų ir bažnyčių užlaikymui, o atliekamieji pinigai buvo apverčiami įtaisymui ir užlaikymui parapijinių mokyklų, seminarijų, pavargėlių namų, moksleivių šelpimui ir t. t.

Maskolių valdžiai jau seniai badė akis, kad žmonės tiek pinigų apverčia platinimui apšvietimo, jau prie Aleksandro III

tapo uždaryta 300 pradedamųjų armėnų mokyklų. 1897 metais maskolių valdžia atėmė nuo armėnų parapijines bažnyčių mokyklas ir pavedė jas savo apšvietimo ministerijai. Teipogi ir turtas, iš kurio buvo užlaikomos tos mokyklos, perėjo į valdžios rankas. Armėnų kunigai pradėjo skųsties ir išrodinėti, kad tai esąs bažnyčių, o ne mokyklų turtas; ir jau tuomet Kaukazo generalgubernatorius Golicin norėjo atimti visus armėnų bažnyčių turtais. Pagaliaus 12 birželio praeitų metų išėjo caro paliepimas atimti armėnų bažnyčių turtais.

Armėnai, išgirde apie tai, baisiai subruzdavo. Prasidėjo susirinkimai, siuntinėjimai prašymų katolikosui, kurio žmonės maldavo nepasiduoti maskolių valdžiai ir prisižadėjo dargi su ginklais rankose ginti savo tiesas. Katolikos, išklauses žmonių maldavimo, liepė kunigams nieko neveikti be jo prisakymo, o pats kreipėsi prie caro, maldaudamas atšaukti savo paliepimą. Jo prašymas, kaip ir visi tokie prašymai, nieko negelbėjo. Jam atsakė vidaus dalykų ministras, kad jeigu armėnų kunigai prieš šį valdžios paliepimą, jeigu jie nenulenks galvos prieš maskolių valdžią, tai ji jiems nedovanosianti!

Laikas bažnyčių turtams atimti tapo paskirtas rugsėjo mėnuo.

Bet, dar ir tam laikui neatėjus, jau prasidėjo sumišimai keliuose Armėnijos miestuose: 3 rugpiūčio *Erivanias* mieste, pasibaigus mišioms, susirinkę bažnyčion žmonės, pareikalavo, kad vietinis arcivyskupas keliautų su jais į *Ečmiadzina* melsti katolikos, kad jis neatiduotų maskolių valdžiai bažnyčių turtų. Jam sutikus, visi išėjo. Pareikalavus policijai, kad jie išsiskirstytų, žmonės akmenimis atsimušė nuo jos. Ramiai atlikę visą kelionę, įeidami į *Ečmiadzina*, jie sutiko kazokus, kurie, norėdami juos sulaikyti, šovė kelis kartus į orą. Bet tuo nesuturėjo armėnų; jie pergalejo kazokus ir įėjo į miestą. Nusiuntę pasiuntinius per katolikosą, žmonės prieš vakarą ramiai sau išsiskirstė.

Kaip armėnai buvo įniršę prieš maskolių valdžią ir carą, aiškiai matyt iš to, kad *Karso* mieste 24 rugpiūčio jie neleido kunigui atkalbėti maldų už carą. Ir tenai neapsiėjo be muštynių su policija, bet didesnių skerdynių vistiek ten nebuvo.

Kitaip atsitiko *Elizavetpolyje*, kur kareiviams buvo liepta šaudyti į susirinkusius žmones. Pats vicegubernatorius, perkrikšta

žydas, nušovė iš revolverio vieną jauną armėną už tai, kad jis jam drąsiai į akis pasakė, jog armėnai nenori išsižadėti savo tikėjimo, kaip tai vicėgubernatorius yra padaręs. Tą dieną iki 10 ypatų buvo ant vietos padėta, 70 sužeista, iš kurių 20 greitai numirė.

Valdžia, pasitikėdama, kad armėnai, patyrę apie atsitikimą Elizavetpolyje, pabijos toliaus jai priešinties, liepė laikraščiams pagarsinti apie tą atsitikimą. Bet ta jų viltis neišsipildė: biauirus pasiėlgimas maskolių valdžios, kuri liepė šaudyti į minią vien tik dėlto, kad ji priešinosi neteisingam valdžios reikalavimui, sukėlė prieš ją net ir ramiausius žmones. Trečią dieną po skerdynių Elizavetpolyje, *Tifliso* mieste buvo atlaikytos mišios už užmuštuosius ir po mišių vienas kunigas prieš visus žmones prakeikė maskolių valdžią už tokį jos pasiėlgimą. Įsimaišė policija ir kazokai; jie įėjo į šventorių pradėjo šaudyti ir plakti „nagaikomis“ žmones.

Tie gynėsi, mėtydami akmenis ir šaudydami iš revolverių. Antgalo kazokams pasisekė išsklaidyti žmones, iš kurių du tapo užmuštu ir daugybė baisiai sužeistų. Policija suareštavo drąsų kunigą ir daug kitų žmonių, uždarė bažnyčią ir pastatė ties ją sargus.

Tokios-pat muštynės atsitiko ir daugelyj kitų miestų, bažnyčiose kunigai keikė maskolių valdžią, o žmonės gynė bažnyčių turtus. Tam tikra, maskolių valdžios paskirta, komisija, kuri turėjo atimti tuos turtus visur sutikdavo pasipriešinimą. Katolikos ir daugelis kunigų visur atsisakinėjo atiduoti tai komisijai raktus nuo kasų, o žmonės, susirinkę aplink bažnyčias, neprileisdavo komisijos prie jų. Prasidėjo iš naujo kruvinos muštynės su policija ir kazokais. 2 rugsėjo *Baku* miesto žmonės, patyrę, kad šitą dieną valdžia žada atimti jų bažnyčios turtus, susirinko bažnyčioje ir arčiausiose nuo jos gatvėse. Policija pareikalavo nuo jų išsiskirstyti; žmonės pradėjo mėtyti į ją akmenis ir šaudyti. Atėjo kazokai ir išgainiojo žmones nuo šventoriaus ir gatvių. Susirinkusiųjų dalis užsidarė bažnyčioje. Kazokai pradėjo šaudyti į ją. Žmonės ilgai gynėsi, bet antgalo po 12 valandos pritrūko jiems parako. Dalis išbėgiojo, o dalis tapo suimta ir pasodinta į kalėjimą.

Daugelyj dar sodžių ir miestų atsitiko panašūs pasipriešinimai maskolių valdžiai: visiems jiems aprašyti neužtektų čionai

nė vietos. Čia tik bepridėsiu ¹²ie vieną atsitikimą, kurs rišasi su aprašytais čia maskolių valdžios darbais, būtent pirmose spalio dienose tris armėnai užpuolė minėtąjį Kaukazo generalgubernatorių Goliciną, išvažiavus jam už miesto; jie kelis kartus šovė į jį, bet užmušti nepasisekė, norint smarkiai sužeidė. Golicin, prie kurio prasidėjo toks baisus persekiojimas armėnų, jau pasveiko, o apie tuos, kurie į jį šovė, nėra tikros žinios: vieni sako, kad vienas iš jų buvęs tuoj užmuštas, kitu du sunkiai sužeistu ir tuoj numirusiu; kiti vėl sako, kad tapę idūkusių kazokų pašauti visai kiti žmonės, o tie pabėgę...

Tai teip išrodo paskutiniai maskolių valdžios darbai Armėnijoje. Aišku, kad ta valdžia ne tik mus teip spaudžia ir persekioja, bet ir visas savo pavergtas tautas, tik kitur, kaip Finijoje ir štai Armėnijoje, žmonės jau nebevelka teip ramiai to biaueraus maskolių valdžios jungo, o drąsiai, dargi su ginklais rankose, gina savo tiesas.

Armėnams da nepasisėkė ši kartą pergalėti savo priešų: jie dar permaža buvo susiorganizavę; atsirado ir tokių, kurie tikėjosi prašymais ir maldavimais ką gausią nuo maskolių valdžios, kurie skaitė carą už „Dievo leistą valdovą“. Dabar prasi-vėrėjų akis; pamatė, kad tik kovodami tegali tą-nors laimėti, pamatė, kad reikia geriau prisirengti prie tos kovos.

Da vieną daiktą galėjo armėnai pasergėti, kad nėra būtent ką jiems pasitikėti ant savo ponų ir kunigų. Norint tarp jų vienas-kitas ir stojo lygiai su žmonėmis į kovojančių eiles ir dargi buvo jų vadovais, bet buvo tai tik pavieni atsitikimai. Dabar mes jau matome daugelyj vietų, kad ir Armėnijos kunigai neina prakeikusiųjų maskolių valdžią pėdomis; jie bijosi nustoti savo šiltos vietelės ir pradeda atidavinėti bažnyčių turtus; tarp jų dargi atsiranda tiesiog šnipukai! O Tifliso gubernijos ponai-bajorai nusiuntė pašautamjam generalgubernatoriui laišką, kuriame apgailistauja jo nelaimę, keikia pašovusiuosius jį, garbina carą! Ir tai nebe-pirmas atsitikimas. Tą pačią pereitą vasarą buvo tose vietose dideli darbininkų judėjimai, streikai. Ponai-piniguočiai šaukėsi prie policijos ir kareivių. Ačiu tiems ponams ne vienas darbininkas pakliuvo į kalėjimą, ne vienas tapo biaučiau sužeistas, ne vienas ir ant vietos pradėtas!

Iš to viso matome, kad kovojame su maskolių valdžia ne mes vieni, o ir kitos Maskolijos pavergtosios tautos; į kovojančių eiles jau stoja ir daugelis pačių susipratusių maskolių, ypač

apšviestiesnieji ir darbininkai. Ateis laikas, suvieniję savo spėkas, visi vargstantieji ir pavergtieji sukils prieš bendrą savo priešą ir pergals jį. A. N.

Kruvinas raugas.

Armėniškai parašė Karib.

Anksti rytą išėjo Dovas bažnyčion, o jo pati Nargis atsikėlė, pažadino vaikus, išsiunte juos į kūtę*) ir rengėsi kurti krosnį.**)

Štai atsivėrė gurgždėdamos duris ir į vidų įėjo septynių metų kaimynų mergaitė zosytė. Ji turėjo rankoj gabalėlį raugo (maišymo). Tai buvo Nargis raugas, kurį užvakar vakarą buvo parsinešusi Zosytė: mat jos motina norėjo šiandien duoną kepti. „Kodėl ji dabar jį gražina, galvojo nustebusi Nargis, taip anksti juk jie dar negalėjo duonos iškepti.“

Tuo tarpu Zosytė pamažu, lyg nusigandusi, užėjo antpakilimo ties krosnim ir tarė bailiu balsu:

— Štai jūsų raugas, tetule...

— Kada gi, mergele, jūs galėjot iškepti duoną? Dar vos tik švinta!

— Męs dar nekepėm...

— Tai kam tu parnešei raugą?

— Mano mama sakė, eik, atiduok...

— Dėlko?

— Aš nežinau iš tikro, aš nežinau... — atsako Zosytė ir, nuleidusi galvą, žiūrėjo žemyn, bet iš jos kalbos aiškiai buvo matyti, kad ji ką nors žino, bet jai buvo užginta tai sakyti. Nargis labai gerai matė, kad mergaitei nesisekė gerai nuduot.

— Mergele, ar jūs iškur kitur parsinešėte raugo?

— Iškur kitur? Męs parsinešėme jį iškitur, nuo Almos męs parsinešėme...***) aš nešiau... ji pasakė man: eik, parnešk, aš parnešian... męs įmaišėm duoną, daug duonos įmaišėm...

*) Čia reikia paaiškinti, jog armėnai-sodiečiai dažnai žiemą perleidžia kūtėse (tvartuose), kurios tuomet pertvertos yra į dvi dali: vienoj esti gyvuliai, o antroj gyvena žmonės, nes, turėdami iš gyvulių ir mėslo garų šilumą, nebereikalauja kuro žiemai. Toj daty, kur gyvena žmonės ir dažnai perleidžia žiemos vakarus, tankiai esti padarytas pakilimas — ir tuomet ta gyvenamoji dalis vadinasi dar *saku*. Vert.

**) krosnis = pečios

***) mano mama parsinešė...

— Zosytė, kodėl jūs neėmėt mūs raugo?
 — Aš nežinau... iškur aš galiu tai žinoti? Mano mama sakė... pasakė, kad tėtulės Nargis raugas negeras...

Nargis rūšiai žvilgterėjo. Čia turėjo kas-nors būti; ta mergaitė dar ką-nors žino, ir tai galėjo būti kas-nors negero. „Jėzau Kristau“, sumurmėjo Nargis.

— Mano raugas negeras — pasakė ji, dantis sukandusi, — Kas tai matė? Raugas negeras... ar gali būt raugas blogas?

— Aš nežinau, mano mama sakė, kad tamstos raugas nešventas.

— Mergele, ar tu, ar tavo mama proto nustojo? Kodėl mūs raugas nešventas? Ar mes su krauju kokius-nors reikalus turėjom?

— Aš nežinau, mano mama sakė, kad tamstos raugas kruvinas, jo negalima valgyt*)... ji sakė... — ir mergelė da kažį-ką sakė ir žiūrėjo tai į žemę, tai į raugą, kurį turėjo rankoj. Nargis nenugirdo gerai, bet jai rodėsi, kad tie be apsvartymo ištarti žodžiai dar baisesni turėjo būti, negu tai, ką ji prieš tai buvo išgirdusi. Užtat suriko ji, visiškai išėjusi:

— Mergšė, ką tu pasakei?

Jai teip sušukus, žvilgterėjo mergaitė augštyn, pamatė sapkusį Nargis veidą ir labai nusigando; jos lūpos pradėjo drebtėti, akis užplūdo ašaromis. Ji ėmė verkti. Nargis truputį suminkštėjo.

— Zosytė, neverk, ką tu pasakei? Ką tavo motina sakė?

— Aš nežinau, — kalbėjo bailiai verkdamą mergelė, — mano mama sakė... žmonės... aną-kart... kad dėdė Dovas išdavė, leido užmušt... Ji sakė, kad tamstos raugas kruvinas... ji sakė... kad nuodėmė iš jo... duona maišyt... Ką aš čia galiu padaryt, mano mama sakė, visi žmonės sako, visur jie tą kalba... — skubino pridėti Zosytė, pamačiusi labai piktą Nargis veidą ir sukąstas lūpas. — Mano mama sakė, imk, nešk jai atgal ir aš atnešiau. Kur man jį padėt, tetule?

Bet Nargis jau nebegirdėjo. Mergelės balsas skambėjo jos ausyse, kaip koks neaiškus dūzgimas. Ji tylėjo. Plačiai atidarytomis akimis ji pažiūrėjo į mergelę, kuri, drebėdama iš

*) Jei kam atsitinka šeimynoj padaryti koki baisy prisikaltimą — ar tai užmušti ką-nors, ar išduoti ir tt. tą namų raugą ir duoną armėnai skaito už nešventą, kruviną ir prakeiktą. Ver.

baimės, stovėjo prieš ją su raugu rankoj... Smūgis buvo baisus, — ką pasiliko bedaryt? Pagriebt mergelę ir sudegint, imetus krosnin, ar bėgt pas jos motiną ir nurauti jai nuo galvos plaukus. — Teip galvojo Nargis, Zosytei paskutinius žodžius ištarus.

Tuo tarpu mergaitė padėjo raugą ant stalo ir skubinai išėjo pro duris.

Nargis liko paskendusį mintyse... Ką Zosytė pasakė? Tai buvo prieš dvi savaitis, — Nargis tą labai gerai žinojo, ir kas galėjo užmiršti tą nelemtą dieną?

Turkų kareiviai apsiautę vandens nešiko Huno namą, kur buvo pasislėpę keletas pašaliečių. Prasidėjo arši kova, gyventojai tapo užmušti, Huno su savo vaikais nužudytas, jo pati pavogta, namai sudeginti. Ir kiek dar žmonių tuomet žuvo? Žmonės kalbėjo, kad vienas iš sodiečių išdavęs juos... Su kruvina širdžia prakeikė Nargis tą išdaviką, bet ar galėjo būti tuo kraujo pralietu, tuo išdavėju, tuo parsidavėliu jos vyras, Dovas, kurio visa kruvina kaltė pereis ant jūdviejų vaikų? Zosytė sakė, kad tai jos motina sakiusi, visi aplinkiniai kalbą, visi kalbą...

Raugas gulėjo čia-pat. Nargis negalėjo žiūrėti į tą paprastą gniūštą. Jis nešventas, jis kruvinas, ir jeigu tai teisybė, tai kodėl ji pyksta? Ji pasiliko besėdinti ant vietos, užmiršo krosnį pakurti, malkos gulėjo sau prieš ją. Iš visų grinčių kilo augštyn dūmai, pas ją gi ne. Ji laukė; jos padėjimas buvo baisus. Kad tik greičiau Dovas namon pareitų... jis bent ar išblaškytų tas juodas jos mintis, arba jau į grabą ją paguldytų. Jis nuėjo bažnyčion, murmėjo Nargis pati sau, karčiai šypsodamos, — jis meldžiasi.

Praslinko ilga valanda... Antgalo užgirdo kieme Dovo žingsnius ir paprastą jo kosulį. Nargis pašoko, kaip žalčio įgilta. Ji bėga priešais Dovą, bet staiga baisu jai pasidarė tos valandos, kaip kad ją būtų, tarsi, nuteisę pakarti.

Dovas įėjo, palengva kalbėdamas ražančių, nepasergėdamas savo pačios. Apsimetęs dievobaimingu, palengvėliu priėjo jis prie lentynos, pasiėmė nuo jos duonos kepalėlį, įsidėjo sau ramiai į kišenę ir ruošėsi eiti į Egoso saku; ten jis norėjo užkąst, koliai jo pati užkurs ir pabaigs darbą su krosnimi. Nargis ramiai veizdėjo į visus jo judėjimus, žiūrėjo į jo veidą, kuriame nieko ypatingo nebuvo matyti; žiūrėjo jam į akis, kuriose vis

dar žibėjo dievobaimingumas. Kada jos vyras norėjo jau atidaryt duris, Nargis užklausė:

— Ką tu isidėjai kišenėn?

— Duoną, ką gi daugiau? — atsakė Dovas nusistebėjęs.

— Kam gi ta ją imi?

— Kaip tai? Imu, kad noriu valgyti, kam gi aš ją daugiau imčiau?

— Ar galima kruvina duona valgyt?

Dovas pabalo, jo veidas akimirksnyj persimainė, prapuolė dievobaimingumas ir ramumas. Norint jis tuojaus rūpinosi sutūrėt pusiausvirumą ir toliau nudavinėt, jau buvo pervėla. Nargis nekvaila, jos tyrinėjantis žvilgterėjimas pervėrė iki-pat dugno jo širdį ir pamatė ten juodą, baisų pragarą. Bereikalo Dovas nudavinėjo. Nargis persigando, tai pamačiusi. Ji buvo nelaiminga, ją apėmė baimė dėlei tokio baisaus, tyčia padaryto, išdavimo, ji drebėjo dėl pralieto kraujo, šiurpuliai kratė jos kūną dėlei vaikų ir giminės. Ji nuleido galvą, užsidengė rankomis veidą ir sulaikytas kartumas ir skausmas pasipylė karštomis ašaromis. Matydamas tokiame padėjime savo pačią, Dovas dar labiau sumišo, ir kaip pati dar kartą į jį pažiūrėjo, jis buvo išbalęs, kaip popiera, vieną ranką turėjo kišenėj ir nerviškai, neramiai judino duoną. Bet jis norėjo išsiteisint ir griebėsi paskutinių spėkų.

— Kasgi, ar tau kas prisisapnavo? Ką tu plepi? Koks kraujas? Ar aš turėjau kokius-nors kruvinus reikalus?

— Kad tai bent sapnas būtų, juodadūši! Jei kraują sapnuoji, gali laimės tikėtis, bet ta laimė dingo jau iš mūsų namų.

Dovas žiūrėjo sumišęs į tešlą, nieko negalėdamas sumesti, o jo pati vėl pradėjo, bet jau daugiau skausmo buvo girdėti jos kalboj, negu piktumo.

— Mūs namas kraujais apšlakstytas, juodadūši! Mūsų raugas nešventas, kruvinas. Kaimynai nenori mūs raugu duonos maišyti, jie parnešė jį atgal, sugrąžino. Jau mes prapuolė, kam mes dar begyvenam? Tu pavertei, žmogau, mūs namus Kajino, ir Judošiaus namais, prie tavo kaktos gali būti prisegtas Kajino ženklas!

Dovas dabar suprato, bet jis nė žodžio negalėjo ištarti, jo lūpos pasidarė nebylės. Pati vėl pradėjo raudoti, todėl jam pasirodė geriausiu daiktu kuo-greičiausiai išeiti iš namų į saku.

Per kaimą jis ėjo, kaip paprastai, drąsiais žingsniais, ramiai, su dieybaimingu veidu, karts nuo karto kosėdamas. Atėjo pas Egoso saku. Iš oro pusės buvo girdėt kalbos, balsai, — tai buvo ženklas, kad saku buvo pilnas žmonių. Dovas atidarė duris ir įėjo į vidų. Dang spėkų jam reikėjo užlaikymui ramumo ir šalto kraujo. Jam įėjus, kalbos nutilo, ir jis labai sumišo. Jam tuojaus pasirodė, kad paskutiniai žodžiai, kuriuos jis girdėjo, buvo tie patys, kuriuos jo pati ką-tik buvo pasakiusi: raugas — nešventas, kruvinas. Dovas nudavė negirdėjęs tų žodžių ir prisivertęs, drąsiai pasveikino juos. Jo balsas garsiau suskambėjo, negu tai buvo reikalinga, bent jam taip rodėsi. Nieks neatsakė jam ant pasveikinimo. Jis nudavė nepasergėjęs to ir nuėjo į savo paprastą vietą, po kairės nuo krosnies antra vieta, tarp Mano su dideliais ūsais ir Chus-Hove.

Ar tyčia, ar netyčia tarp tų dviejų vyrų šiandien buvo palikta jam labai siaura vietos. Priėjus Dovui arčiau, nieks nepajudėjo. Jis pašliaužė aplinkui ir atsisėdo.

Visur viešpatavo tylumas. Ar tyčia visi tylėjo, ar jiems negalima buvo nieko kalbėt? Artimieji kaimynai buvo nuo jo nusigręžę.

— Bažnyčioj buvo labai šalta. Kunigas turėjo gerokai maldų praryti — pasakė Dovas. Nieks nieko jam neatsakė. Visi tylėjo. Dovas rūpinosi užmegst kalbą, bet veltui.

Dovas išsiėmė pypkę, prisikimšo. Nieks jam ugnies nepasiūlė. Jis pats pasiėmė nuo peleno ugnies, įsidėjo ją pypkėn ant tobako ir ėmė godžiai rūkyt. Štai sėdįs greta jo Mano pasikėlė ir išėjo. Kodėl gi jis, galvojo Dovas, pirmiau teip anksti neišeidavo? Neužilgo padarė tą-pat ir Chus-Hove, — tai labai keistai išrodė. Dovas susitraukė, ir ledinis šaltis šliaužiojo jam po nugarą. Dabar jis pradėjo dar godžiau rūkyt, ir dūmai kėlėsi, kaip debesys, augštin. Jis, nulenkęs galvą, žiūrėjo į pypkę. Dar kartą apsidairė, ir baisus paveikslas atsistojo prieš jį: žmonės grūdosi skubinais viens už kito iš saku, kaip kad čia būtų, tarsi, kokia limpama liga įsiveržusi. Dovas užmiršo berūkyt. Didelėmis išplėstomis akimis žiūrėjo jis į juos ir vis labiau virpėjo. Ir buvo baisiausia, kad kiekvienas žmogus prieš išeidamas mėtė ant jo nuodijantį, prakeikiantį žvilgterėjimą, nuo kurio jam sustojo kraujas gislose plakęs. Jis beveik negalėjo pažinti savo kaimynų, — taip buvo persimainę jų veidai.

Saku tapo visai tuščias. Dovas jau nebeabejojo: apie jo išdavimą visi žinojo. Saku tapo baisus. Bet kur jam eit? Namų...? Ten Nargis raudėjo dėl kruvino raugo. Jis sėdėjo nejudėdamas, smarkiai išmeigęs akis į vieną sienos plyšį, kur čirškėjo švirpliukas savo liūdnu, vienodu balseliu. Jis žiūrėjo, bet nieko neprotavo. Teip perėjo daug laiko. Štai jam pasirodė, kad jis ne Dovas, kad jis drauge su kitais žmonėmis išėjo. Ar jis čia tik dėl švirpliuko sėdi? Jis teip stebėjosi, kad ta mintis jam patiko, ramino jį. Bet kas jis pats buvo? — Jis to negalėjo suprasti, ir jis galvojo apie tai, manė, suraukęs kaklą. Teip tai begalvodamas įkišo mechaniškai (nenoromis) kišenėn ranką, išsitraukė duoną ir pažiūrėjo į ją. Jis nebuvo alkanas. Bet norėdamas ką nors veikt, prikišo jis ranką su duona prie burnos, prakando duoną ir štai — prisiminė sau raugą, kruviną raugą. Duonos skonis buvo koks tai keistas. Jis negalėjo praryt kąsni, ir jam pradėjo rodyties, kad duonos gabalėlis jo burnoj didinos, augo, spaudė jam gerklę, smaugė jį. Jis išėmė iš burnos duoną ir numetė ją.

Tyluma aplinkui sakūje buvo pastebėtina. Jam reikėjo išeit, bet kur? Jis to nežinojo, tik norėjo liuosybės, norėjo po liuosu dangum būti. Jis atsistojo, padėjo duoną ir išėjo nesi-dairydamas.

Lig-pat vakaro braidė jis aplink po laukus, paskui pasuko sodžiaus linkui. Vos spėjo jis žengti kelis žingsnius, kaip staiga pamatė prietamsoj keliu einant priešais du maskiruotu*) žmogų. Dovas nė surikti nespėjo, kaip staiga ginklai sužibėjo, ir jis pajuto smailų kinžalo galą savo krūtinėj.

Ant rytojaus ryto rado jį žmonės ant gatvės negyva.

Lavonas ant gatvės ir duonos kepalėlis sakūje abu daiktų buvo nemeilūs žmonėms radiniai.

Lavonas buvo išdavėjas, o duona — nešventa. Jie iškasė gilų griovį, padėjo ten kruviną lavoną ir duoną drauge, nes raugas buvo kruvinas.

*

*

*

Kas rytą kilo tylomis iš sodžiaus kaminų, kaip sutirštėję rūpesčiai ir skausmai, dūmų kamuoliai, skrido aukštyn į dangų apsaityti liūdnas naujienas, lėkė per mėlinąjį toli, pasakojo apie

*) su „liečynomis“.

baisius atsitikimus ir meldė neteisingojo dangaus apyskaitos. Tik iš Dovo grinčios nekila dūmai. Ta grinčia turbūt neturėjo jokio reikalo prie dangaus, ji neturėjo ko pasakyti, ji, rodos, savo tylėjimu norėjo ir nuo dangaus paslėpti tą baisų nedorumą, kuris tapo išgalvotas po jos stogu. Aną liūdnąją dieną pasižadėjo Nargis visus metus nekurti krosnies, visus metus nemaišyti savo kruvinu raugu duonos ir nekepti jos krauju aplaistytam duonkepį. Rytmečiais, kuomet kaimynės kuria savo krosnyse ugnį, ima Nargis su savim du savo našlaičiu, eina bažnyčion, klūpo su vaikais ant drėgnos aslos, vilgo savo ašaromis bažnyčios aslą ir meldžiasi, meldžiasi. Už ką ji meldžiasi? Ar už išganymą savo bedorėlio vyro dūšios, ar kad nuplautų kraują nuo savo vaikų ir savo židinio*)? Tą ji viena težino. Namon sugrižusi, ji valgo iš savo kasdieninio ištekliaus, kurį jai suteikia geri kaimynai, atnešdami savo grynų duonos.

Kartais vaikai nusistebėję klausia motinos: „Mama, kodėl tu nekepi duonos“?

— Raugo neturiu, mano mieli. Mūsų raugas — kruvinas, — atsako motina, ir iš susijudavimo ašaros lašas už lašo rieda iš jos akių. Vaikai ilgai, ilgai žiūri su skausmu į ją, mano apie tai, bet jų mažos galvelės negali dar jokių būdų suprasti, kodėl motina verkia ir kodėl jų raugas kruvinas.

Iš vokiškos kalbos vertė V-tė.

Žinios.

(Meldžiame rašyti žinias tik ant vienos popieriaus pusės, antrą pusę palikdami dyką, ir nors kiek aiškiau, su didesniais tarp eilių tarpais. Red.)

Iš Lietuvos.

K a u n o g u b.

Joniškėlis (Panevėžio pav.). *Ūkės mokykla***). Keli metai atgal Joniškėlyje įkūrė maskolių valdžia ūkės mokyklą, kuriai jau seniai buvo velionio (nabašninko) Ignoto Karpio iš Joniškėlio palikta 200 tūkstančių rublių ir 100 dešimtinų žemės; valdžia

*) lenk. *ognisko*, vok. *Herd*.

**) Žr. koresp. iš Joniškėlio „Ūk-ko“ № 9, 1903 m., p. 225 ir 226.

įkūrė mokyklą, paėmusi į savo rankas visus paliktus jai turtus, bet įkūrė savaip ir paverė ją į maskolystės lizdą: visi mokintojai — maskoliai, norint tarp jų yra ir gerų žmonių; jos prižiūrėtoju yra žinomas čia visoj apylinkėj sukčius, lupikas, šnipukas perkrikšta-bajoras Osoklinskis, vienkart ir mokintojas, kuris be abejonės reikia pastatyt greta pragarsėjusio Suvalkų gub. mokintojaus Marmos-Džiarabo.

Mokslas toje mokykloj tęsiasi 5 metus: 3 metus — pradedamasis mokslas ir 2 — specialiausiai ūkės mokslas. Šale mokslo iš knygų paskutiniu du metu mokiniai mokinasi apdirbimo laukų, sodininkystės, daržininkystės, darymo svieto, pasižiūsta su visokiomis ūkės mašinomis.

Mokinių pereitams metams baigiantės iš viso joje buvo 82, tarp jų 70 ūkininkų vaikų. Joniškėlio valsčionių vaikai mokinami dykai, kiti gi turi mokėti kas metai už mokslą ir visą užlaikymą po 110 rublių.

Be abejonės, šita mokykla, nežiūrint į jos blogas puses, galėtų atnešti ūkininkams didelę naudą. *Dobilas.*

Krakai (Kauno pav.). *Mūsų kunigai.* Teko man ši pavasari būti Kauno konsistorijoje. Bešnekant apie reikalą, išnetyčių paklausė manęs vienas sekretorius, ar nepažįstu Aleksandro Kuprevyčiaus iš Lenčių, Krakių parapijos. Atsakiau kad nepažįstu, kadangi nesu Krakių parapijos.

— O, sako toliau sekretorius, turim konsistorijoje prašymą nuo septynių Lenčių kaimo ūkininkų; tie ūkininkai prašo, kad dvasiška valdžia išvartų sibirą Kuprevyčių už tatau, kad jis nepildas tikėjimo įstatymų, nepasninkaujas, neinas į bažnyčią ir sakas, kad jam kunigo nereikia. Nežinome, ką dabar daryti su tuo Kuprevyčium: ištremti — nepigus daiktas, — daug prie to reikia; o mes vėl nenorim teip skaudžiai apsieiti. Galim dar iškeikti bažnyčioje, tai ir reikės padaryti, jei jis neatgrįš prie tikėjimo. Labiausiai, kad jis jaunos veda iš kelio.

Aš teip-pat neišradau, ką daryti su Kuprevyčium, o savo reikalą pabaigęs išvažiavau namon.

Krakiuose seredomis turgai; retkarčiais buvoju tenai. Išidomėjau pasiteirauti apie Kuprevyčių, kai kada nuvažiuosiu. Atsitiko, nuvažiauvau į Krakius ir nuėjau į arbatinę. Ten nužiūrėjau žmogų, kuris būtų prie kalbos patogėsnis, prie jo prisėdau ir užvedžiau kalbą. Pradėjau nuo to, kad apsakiau, ką

girdėjau apie Kuprevyčių Kaune. Užtikau žmogų nepavydinti žodžių, išsnekojo man viską, ką tik žinojo tame dalyke.

Iš jo patyriau, kad kunigas Deveika, Krakių kamendorius, uždėjo ant parapijonių duoklę po 5 kapeikas nuo dešimtinės ir kalėdodamas po tiek-pat reikalavo; pinigų prisirinko, bet ir juokų pridirbo.

— Ar ir nuo bajorų reikalavo po 5 kapeikas nuo dešimtinės, ar tik nuo kaimiškių? — paklausiau.

— Tiktai nuo kaimiškių, — kur jis nuo bajorų reikalaus, kas jam ten duos?! Kaimiškius tai visai baugino: „Pas tave joks kunigas neis, tau į bažnyčią negalima eiti, tu sau gyvenk vienas!“ ... Nuo vieno žmogaus reikalavo pusės rublio, o tas sakosi neturįs. Išsiuntė vaikiuką pas kaimyną, kad paskolintų pusę rublio. Kaimynas pinigų neskolino ir įmokino vaikiuką: „Pasakyk, girdi, dabar vištos po pusę rublio; tegul sugauna vieną ir atiduoda kunigui, o kunigas parsiduos.“ Vaikiukas, parbėgęs į grinčią, taip ir pasakė. Maršalka ant juokų ėmė gaudyti vištas, šeimininkė žiūrėjo, žiūrėjo į tą gaudymą ir pradėjo raudoti:

„Ar jau rubauninkai atėjo, Pone Dieve šventas!“ ... Kunigas, nelaukęs galo, išėjo, o paskui jo visas būrys. Kitoje vietoje žmogus padėjo dešimtį skatikų ir imasi su kunigu išrodydamas, kad tiek gana, kad taip ir poteriuose pasakyta: „atiduok dešimtį,“ — dešimtinė tiek ir esą — dešimts skatikų. O Kuprys apskundė kunigą už tai vyskupui. Dabar tą kamendorių iš mūsų iškėlė.

— Gal kunigui ten, kur jį iškėlė, geriau yra kaip Krakiuose, o kad Kuprys geras būtų, nebūtų kunigai iškeikę jo iš sakyklos — atsiliepė žmogus, toliau sėdįs. Jis buvo iš Lenčių, Kuprevyčiaus kaimynas, kai paskui patyriau. — Nieks jo nematė nė spaviednę einant, nė poterių kalbant, o rieties su kaimu tai pirmutinis.

— Aš to nežinau, koks tas jūsų Kuprys, nė man jo labai reikia, o iš kito maldingo teip-pat niekai — pagavo vėl kalbėjęs su manim žmogus. — Keikti tai kunigas keikė; gal nebūtų keikęs, kad ne tas skundimas, o kai apskundė, tai kunigas keikia iš sakyklos. Nebuvau tą nedėdienį bažnyčioje ir savo ausimis negirdėjau, bet kiti parėję sakė, kad su tuo žmogumi baugu esą susitikti ant kelio: „Netarnaukite pas jį, išvadinkite parmazonų, neimkite nuo jo nieko ... Kai jis numirs varpai

neskambis ir į šventą vietą jo nelaidos“. O man rodos, nepeikiamo daikto neišpeiksi, o negiriamo neišgirsi. Daug ką kunigai išrokuoja! ne vieną būdavo, išdės, išdės koki nedėldienį, o antrą nedėldienį giria tą patį.

Apie vilką šnekam, o vilkas čia! Gi štai ir Kuprys atėjo. — Į arbatinę įėjo žmogus pusamžis, augštas, pasausys, labai panašus į Šidlavos bažnyčios apaštalus, — kai nuo ten nulipęs; Kuprys, bet nėkiek nekuprotas. Apsidairęs atsisėdo prie staliuko ir paprašė arbatos.

Valandą patylėjęs, pasidrašinau, prisėdau prie Kuprio ir apsakęs, ką apie jį girdėjau Kaune, užvedžiau kalbą. Kuprys štai ką pasakė:

— Neskundžiau aš kunigo už pinigų kaulijimą po parapiją, — už tai skundė kitas, o aš skundžiau už savo skriaudą. Žiūrėk tamsta: atvažiavo kunigas į mano namus, daviau jam javų ir pinigų, o jis nuskriaudė mane žodžiu. Maža to, kad jis įkorė man karčiamos žodį, bet dar labai netiko, kam sakiau nedovano-siąs. Ateinančią nedėldienį Krakių klebonas kun. Vitkus iškeikė mane iš sakyklos, o Vasiliškietis, tai kalėdodamas aplenkė mano kiemą.

— Kunigai baugina žmones aplenkimu, kol svietas papras prie aplenkimo — išsitariau aš — paskui bus teip, kad jeigu kunigas nėjo pas žmogų, tai dar geriau.

— Už savo skriaudą aš ir skundžiau — sakė toliau Kuprys: — pirmiausiai nuėjau su prašymu pas tardytojį; tas perskaitęs ir radęs, kad kunigas buvo tuo laiku bažnyčios rūbuose, atsakė man: „kad kunigas nebūtų buvęs bažnyčios rūbuose, tai reikėtų jį skusti į taikos teismą (miravą sūdą), o dabar reikia skusti į konsistorių. Nėr ko daryti — reikia skusti velnią jo tetai. — Padaviau prašymą į konsistorių. Trims mėnesiams prasliskus, atvažiavo į Krakius džiakonas daryti tyrinėjimą, bet pats džiakonas tyrinėjimo nedarė, tepasakė tiktai išėjęs, kad jis esąs toks-pat, kai ir Deveika, o Deveika toks, kai jis; pertai gali viens antrą pavaduoti, ir jis pavedė tyrinėjimą Deveikai. Dar trims mėnesiams prasliskus, atėjo iš konsistoriaus atsakymas; tame atsakyme pasakyta, kad ne Deveika mane nuskriaudęs, bet aš nuskriaudęs Deveiką ir nuskriaudęs jį balsu — ne tokiu balsu su juo šnekėjęs, koku išpuola. Ant to ir pasibaigė mano byla su kunigu.

— Taigi mat — išsitariau — kunigas, apsilkęs bažnytiniais rūbais, gal pildyti nedorybes — jį tada užtars jo teta.

— Teip išeina. Betgi nėra to blogo, kad ant gero neišeitų, taip ir dabar: bloga, kad kunigui niekais praėjo palaidburnystė, o tas gerai, kad aš pasimokinau ir kitam galiu pasakyti, kad jeigu kunigas, bažnytiniais drabužiais apsilkęs nuskriaus tave, tai atsirokuok su juo pats, neišleidęs jo iš grinčios, ir atsirokuok visiškai, kad paskui blogos širdies ant jo neturėtum, — tegul velyk jis ant tavęs pyksta! Jeigu kunigas bus ne bažnytiniuose rūbuose; tai verčiau neušinti burnos, o apskusti į taikos teismą.

— O ką tamsta manai apie tai, kad esi savo kaimynų apskustas už nepildymą katalikų priedermių?

— O ką manysiu — kol nieko blogo iš to nėra, nieko ir nemanau. Matai tamsta, mes pernai metų visas kaimas sutarėm lauke sėti dobilus ir pasėjus sergėti gyvulus nuo dobilų. Kad sutarėm, aš ir pasėjau, o jie nėviens nesėjo; nesėjo ir gyvulių nesergėjo nuo mano dobilų. Aš jų gyvulus varinėju, grėbiu, o jie įpyko, kam aš taip darau. „Ką tu padarysi viens prieš visą kaimą? mes tave sumalsime!“ Prisiejo skusti į teismą. Taigi per žiemąėjo bylos ir dabar dar nepasibaigė; jau buvo jie man primokėję ir dar tikėjos mokėti, štai, pasikišo čia kerštas su kunigu. Kunigas pamokino, kad jeigu jie pasirašys, kur reiks, tai mane išvarys iš to krašto; o kai buvo džiakonas, tai Lenčiai visi susirinko ir taip užbaubė ant manęs, kad net sienos drebėjo. Galėjo surašyti, ką norėjo; jie, kad įmanytų, šaukšte mane prigirdytų...

Tą pasakęs, Kuprys pasikėlė, — jam reikėjo eiti prie arklių, ir ėmė su manimi atsiveikinti. Aš dar būčiau šio-to kiausęs, kad jis būtų ilgiau pabuvęs, patiko man jo drąsi sąmojinga kalba. Tuo sykiu paspaudžiau ranką, prašydamas nenutraukti pradėtos pažinties, pasisakiau, kas esu, ir išleidžiau iš arbatinės.

Pilionis.

Žarėnai-Latveliai (Šakinos parapijos filija Šiaulių pavieta). *Skriaudimas neturtėlių.* Juk tai visai ne naujiena, kad mūsų kunigų sauvalė kartais kažikur nueina. Jau nuo seno jie įpratę yra žiūrėti į savo parapijonis, kaip į avelių bandą, kuri galima kirpti ir skusti kada panori, ir dar ilgai taip bus, kolaike žmonės

nesusipras ir nenustos žiūrėti į kunigą, kaip į kokią šventenybę, o pradės matyti jame toki-pat žmogų, kuris gali, kaip ir kiekvienas, pildyti gerai ar blogai savo priedermes.

Štai Žarėnų. Latvelių kunigas Nainys važinėja nuo kiemo į kiemą ir būtinai liūpia duoti bažnyčiai kuo-daugiausiai pinigų. Teisybė, bažnyčią po truputį taiso: ir stogą naują uždėjo, ir mūrą apie šventorių apvedė, bet Dievui būtų didesnė garbė, kad jis neplėštų teip vargšų-samdininkų, kurie ir teip vargiai tepragyvena iš savo kruvinu prakaitu uždirbtų skatikų. Kunigui Nainiui neateina į galvą, kad kiekvienas iš jų turi dar savo senus tėvus, ar vaikus, ar teip ką iš giminių užlaikyti ir išpenėti už tą patį savo uždarbį. Ne, kunigui Nainiui jų padėjimas ir vargai maža terūpi, jis, kaip ir tyčia ant vargšų samdininkų užsikorė: atvažiuoja kur į dvarą, sušaukia bernus (bandininkus) ir tarnaites ir klausia: „Kiek tu imi algos, kiek tu.“ Jie atsako: „25—30 rublių.“ Nainys paskirsto; „tai tu duosi bažnyčiai 3, tu—5, tu—6 rublius.“ Jis nesiklausia jų, ar jie gali tiek duoti, ar ne. Kunigas liepia, tai ir turi duot. Kartais pats Nainys kreipiasi prie ūkininko ar dvarponio, pas kurį koks žmogus tarnauja, ir prašo, kad tiek ir tiek rublių neišduotų tam iš algos, nes tai jam priguli — „bažnyčiai!“

Pas kunigą Nainį ir numirėliai neišsiliuosuoja nuo „bažnyčios mokesčių.“ Pernai numirė senukas Pikturna, neturtingo Mačaičių dvaro kampininko tėvas; reikia laidoti, bet kunigas joku būdu neleido jo laidoti kolai sukus neužmokėjo didesnės pusės savo metinio uždarbio, — 20 rublių! 10 rublių iš jų buvo paskirta už duobę „bažnyčiai“. Ir dabar jis nuo visų už duobę ima ir džiaugiasi, išradęs naują pelno šaltinį „bažnyčiai“; o neturtėliams tai labai karčiai prisieina. V-tė.

Vaiguva (Šiaulių pav.). *Kaip mūsų kunigėliai skelbia „Dievo žodį.“* Per Simanė ir Judos atlaidus Vaiguvoj sakė kamendorius (pavardė? Red.) pamokslą ir labai iškoliojo mergaites: „Laidokės, girdi, jūs, paleistuvės, kaip jūs plaukus nešiojate? Kaktas plaukais apsileidusios, ant galvos kamuoliai!... Neprieisit išpažintin!“... Eidamas po pamokslą per bažnyčią, pamatė vieną mergaitę su susuktais plaukais ir kad griebis ją už čiupros!... Tai teip skelbiamas kai-kurioje mūsų bažnyčioje „Dievo žodis“!

Pašvitinio ir Linkuvos bažnyčių įstatymai. (Panevėžio pav.). § 1. Kas skaitys lietuviškus raštus, neperleistus per kun. Živatkauko ir kun. Mieliaucko cenzūrą, bus atmestas nuo katalikystės ir, koliai nepames skaitęs tų raštų, negalės prieit išpažinties. § 2. Kas pralaikys savo namuose tris dienas „Ukininką“, tas jau padarytų didelį nusidėjimą. § 3. Žmogus, išgirdęs skaitant „Ukininką“, turi užsikisti ausis, o jeigu ir per užkistas ką išgirstų, tai jau turi išpažint kunigėliui savo baisias nuodėmes. § 4. Patyręs, kas skaito „Ukininką“, kuo-greičiausiai turi pranešti kunigėliams. § 5. Išgirdus, priešingas davatkoms, nuomones, persergėti, pabausti, išgėdinti ir į gerą davatkų kelią atvesti. § 6. Platinti raštus, kuriuos perleis kunigų cenzūra. § 7. Melsties už „bedievių“.

Tokiais įstatymais varžo pavestas sau „aveles“ mūsų tamsybės apaštalai. Tie parapijonis, kurie turi šviesesnį protą, neklauso tų įstatymų ir netiki tokių kunigų plepalams, tik gaila, jog dar daug yra tokių davatkų, kurie aklai klauso kunigo, nežiūrėdami to, ar gero jis moko, ar blogo; jie sprendžia, kad jau kunigas ką sako, tai turi būt teisybė. Ar kunigas negali apsirikti? Tankiai kunigai sako pamokslus dėl savo kišenės, o ne dėl žmonių išganymo. „Ukininkas“ apšviečia protą, atidaro žmonėms akis; jį skaitant, gali likti prie žmonių daug pinigų, kurie būtų patekę į visokių ponų-skriaudikų ir maskolių valdžios bedugnės kišenes. Kunigai gerai supranta, jog prasiplatinęs apšvietimas atidarys žmonėms akis, jog žmonės nebetikės jiems taip aklai, nustos garbinę, o pertat susimažis jų pelnas; užtat, kiek galėdami, tankiai jie ir trukdo mūsų susipratimą, užkerta apšvietimui kelią, iš sakyklų keikia nešančias mokslą ir šviesą knygas ir laikraščius, prieš visus žmones atvirai iškeikia ir, visokiais vardais išvadindami, išjuokia tėvynės labai pasišventusius vyrus. S.

Kairiai (Šiaulių valsčiaus). *Teistojų rinkimas.* Kairių storastystė 15 gruodžio rinko teistojus žemiečių teismui (sūdui). Vyrai, nieko nelaukdami, išrinko tokius teistojus, kokie jiems patiko, kuriuos numanė, jog neis po degtinę; buvo išrinkę Antaną Remeiką iš Žvigu ir Jurgaitį iš Bertožių, doru išmintingu vyru. Bet raštininkas pasakė, jog negalys būti teistoju tas, kieno da tebėra gyvas tėvas. Visi nuleido nosis ir nebežinojo, ką rinkti; išrinko nieko nesuprantančius plikagalvius žilus senelius.

Gaila, kad tiek daug žmonių klauso vieno raštininko. Kodėl negali būti teistojų turis tėvą? Vieni juokai! Žmonėms reikėjo neberinkt kito, vieną kartą išrinkus, reikėjo eiti visiems namon ir atlikta. Kas žin ar da ilgai maskolpalaikiai mus už nosies vadžios?! *Sv.*

Troškūnai (Ukmergės pav.). *Sudarkyta lietuviška kalba.* Troškuniečiai labai mėgsta, kas nauja, maskoliška arba lenkiška, o neima savo. Jų kalboj yra neišpasakyta daugybė maskoliškų ir lenkiškų žodžių, kaip štai: „zdorovas“, „kak raz“, „išsiučijau“ ir tt. Sutinki kur ant rinkos ar teip kur, tuojaus išgirsi: „zdrastrui, brat, kok paživoješ“? Pamatę atvažiuojant priešais, tuojaus šaukia: „Leveja, davai dorogu“! Tokių žodžių, nesigailint vietos ir laiko, galima būtų priversti daugybė. O jei kur išgirsta jie saviškai kalbant, tai jie negali suprasti; kada, sako, išeis knygos iš tų „žemaitiškų“ žodžių? Pertai labai sunku ką daryti tarp troškuniečių — toks da baisus čia tamsumas. Tą-pat galima pasakyti ir apie viešintiškius. — Atsibuskit, broliai!

(Kas gali, žadinkite iš miego, neleiskite snausti! *Red.*)

Žalia šaka.

Suvalkų gub.

Pajevonys (Vilkaviškio pav.). *Persekiojimas „bedievių — socialistų“.* Jau bus bene 5 metai, kaip pradėjo vienas, kitas Pajevonio apylinkės žmogus skaityti nandingas knygeles ir laikraščius ir platinti įvairiausius atsisaukimus. Ypač buvo skaitomas „Ūkininkas“, jo knygelės, „Naujienos“ ir „Tėvynės Sargas“ — į „Kryžių“ pas mus žiūri, kaipo į davatkų laikraštį. Norint tankiausiai tie patis žmonės skaito „Ūkininką“ ir „Tėvynės Sargą“, vienok ir tai nepatiko jaunam mūsų kunigėliui Šeškai: nepatiko jam ypač dėlto, kad „Ūkininke“ kartais pasirodo žinios apie negražius kunigėlių darbus ir apie pačios mūsų parapijos reikalus: 3 metai atgal — №. 12 „Ū-ko“ 1900 m. — buvo pasirodžiusi korespondencija dargi apie patį kun. Šešką, kad jis skaito vieną lietuvių parapijoj lenkiškas evangelijas, tai kur gi jam bepatis skaitymas tokio laikraščio! Kun. Šeškas, kaip ir daugumas mūsų kunigų, nežiūri ar teisybė, ar ne ten rašoma; jam užtenka, kad ten neužtyli negražių kunigų darbų, na tai tas laikraštis bedievių, socialistų ir visi, kurie skaito jį — tai bedieviai, socialistai, didžiausi nusidėjėliai! Jis ne tik garbina

juos iš sakyklos, bet net nebepriima išpažintin! Bet neką padarė tokiu savo bedieviavimu kunigėlis: vienas, kitas iš pradžių, teisybė, buvo truputį išsigandęs, staptelėjo skaitęs tuos keikiamus raštus, bet dabar vėl pradėjo ir jau tikrai nebenustos, nebeišsigas ne tik kunigėlio keiksmų, bet ir žandarų ir kalėjimo nasrų.

— *Naujas, bet vienkart jau ir senas būdas „avelėms“ kirpti.* Du metu atgal aš rašiau (1901 m. „Naujienu“ № 12), kad mūsų krašto kunigėliai buvo prasimanę naują „avelių“ kirpimo būdą: pradėjo rinkti šventadieniais per sumą pinigų... Pradėdami rinkti, žinoma, turėjo šokią-tokią priežastį prasimanyt, sakė surinksią tam ir tam ir būsią gana, bet rinko, rinko ir da vis negali surinkti. Pamačius, kad gerai eina tas rinkimas vienoj parapijoj, tuoj griebėsi to ir kitoj; dabar jau renka mūsų apylinkėje: *Vištytyj, Pajevonyj, Gražiškiuos, Bartninkuos ir Laukeliškiuos.* Ir išsipildė mano žodžiai, du metu atgal pasakyti: „Pradėję kartą rinkt tokiu būdu, negreit nustos: vis bus negana ir negana, koliaik parapijonis visai nenustos davę ir uždraus klebonui iš Dievo namų daryti pardavyklą — patis tą pamatysit“. Dabar jau pamatė tai parapijonis; vienas, kitas jau visai burzda, bet kunigai vis renka ir renka — lupa, koliaik lupasi, ir toliaik lups, koliaik tos „avelės“ nepasipriešis, neatstatys savo ragučių, koliaik žmonės nesupras, kad jie parapijos turto ponai, ir nepasiims į savo rankas parapijos pinigų.

— *Kunigėlis susiprato.* Minėtasis augščiau Pajevonio jaunas kun. Šeškas (poniškai Šeškevyčius), antgalo pagalios, ši met rudenop nustojo skaitęs lenkiškas evangelijas; gal neužilgo, Dievas duos, nustos ir menamus „bedievius“ keikęs, kurių — kaltybė tėra vien ta, kad jie praplėšė jau sau akis ir pradeda mokyties atskirti blogą nuo gero.

Ukininkas.

Šakiai (Naumiesčio pav.). *Netikras Kristaus mokslo ipėdinis.* Mainosi orai, mainosi laikai, mainosi ir žmonių būdai ir nuomonės. Kelias dešimtis metų atgal, kaip aš atmėnu, valdžios ir Dievo tarnai darė su žmonėmis, ką tik jie norėjo; valdžia ir ponai (vaitai ir dvarponiai) plakė priešingus jiems žmones, o kunigai priešingus jiems iškeikinėjo iš sakyklos, šaukė netikusiais žmonėmis juos esant ir užsiuindydavo tamsuoliais ir davatkomis. Bepigu buvo valdyti žmones: ką tik norėjai, galėjai su jais daryt.

Dabar, nežinoma dėlko, ar tai laikai atsimainė, ar tai žmonės apsišvietė, ar valdovai ištvirkė, visokie nesmagumai atsitinka.

Štai į Šakius parsikraustė kun. Kudirka. Viskas buvo gerai, tik kambariai blogi; tik elgėta, girdi, tegališ tokiose kambariuose gyventi, o ne kunigas! Klebonas. Kuras tuoj sušaukė parapijos susirinkimą, liepė parapijonims dėti pinigų nuo margo po 17 kap. ir nupirkti nuo klebono namus už 2 tūkstančių rublių. Keletas tuoj padėjo pinigų, paliepus tėveliui, bet daugumas nenorėjo sutikti: jie, girdi, daug prastesnėse triobose gyveną... Ar tai ne ištvirkimas parapijonų?!

Labai nusistebėjo parapijonis, kad kun. Kudirka nenori krikštyti vargdienių vaikų; už nuvažiavimą pas ligonį reikalauja po 5 rub., pabrangino žmonėms visas bažnyčios apeigas ir mišias; kas, maža teatsineša pinigų, siuntinėja pas zakristijoną — idomu, ar tai Lietuvoj jau ir zakristijonai galėtų mišias laikyti?! Ir gerai būtų buvę, tamsūs žmonės laikė už šventus jo žodžius, bet, nelaimė, atsirado tokių, kaip jis sako, „antikristų“, kurie ėmė peikti ir priešintis jam, ir jo darbams, o kas da baisiau — parašė į laikraščius, kad visi žinotų „gerus“ jo darbus!

Kun. Kudirka, pajutęs tai, ėmėsi ginti „Dievo“ garbę; sakdamas pamokslą (kuomet? *Red.*), jis rūpinosi apjuodinti kelias, jo nuomone, kaltas ypatas: išpasakojęs visų gyvenimą ir kuone ypatiškai jas nurodęs, liepė neiti „po sunkiu griekiu“ savo avelėms pas nurodytąsias ypatus, jokių reikalų su jais neturėti, niekinti juos ir susitikus spiauti tiesiog į akis, nors tos, jo nurodytos ypatos niekam nieko blogo nepadarė, o tesipriešino tik žmonių skriaudimui. Matot, koks tai Kristaus įpėdinis ir kaip seka Kristaus mokslą? Juk Kristus liepė ir savo priešus mylėti! O kaip kunigas daro?!

Kidulinis.

Veiveriai (Senapilio pay.). *Girtuoklių kraštas.* Apie Veiverius nieko gero negirdėt. Žmonės čia tamsūs ir atsilikę nuo kitų kraštų; skaitančių laikraščius arba kokias-nors naudingas knygeles beveik visai nėra, užtat girtuoklių, peštukų tai retai kur tiek tegalima rasti, kaip čionai. Čia žmonės girtuoklianją ne tik šventomis dienomis, bet ir šiokiomis. Atėjęs pereitą rudenį į Veiverius kun. Skaržinskas, matydamas blogą žmonių palinkimą prie girtuoklystės, kiek galėdamas, rūpinosi ją sulaikyti. Tam tikslui jisai pradėjo platinti čionai blaivystę. Ir iš tikrųjų blaivystė greitam laike atnešė gerus vaisius: žmonės jau po truputį paliovė gėrę degtinę, nors, žinoma, ne visi. Gerai būtų, kad veiveriečiai, paliovę girtuokliauti, imtųsi skaityti knygas ir laikraščius; laikas jau, laikas ir jums atsibusti ir pradėti veikti! *Jonas kas-nors.*

Vilniaus gub.

Vilnius. *Su naujais metais — nauja globa.* Vilniaus gubernijoje nuo Naujų Metų padidina šodžių policiją. Tam tikslui Vilniuje, „Zvėryno“ apylinkėje tapo įkurta tam tikra mokykla, kurioje mokina žemsargius.

Pereitą rudenį prasidėjo minėtoje mokykloje lekcijos; mokino stačiatikius ir katalikus, iš viso apie 100 žmonių. Laiko paskirta 6 savaitės; per tą laiką jie turi išmokyti savo amatą, prisiekti tikrai carui tarnauti.

Pirmą sykį buvo, matyti, gabūs mokiniai, ar geri mokytojai, nes per 4 savaites užbaigė savo mokslą. Nuo naujų metų juos išsiuntinės į visus kampus ir kitus mokius. Turės minėtojoje mokykloje mokinties ir seni uriadnikai, nes, girdi, dar nežina kaip pildyti savo pareigas.

Jie ims alga, žiūrint, kas kokią vietą užims: vyresnysis uriadnikas ims 600 r., jaunesnysis — 400, vyresnysis žemsargis — 300, jaunesnysis — 200 ar 150 rublių ant metų. Jų bus daugybė: ir ten, kur ligšiol buvo tik vienas, dabar paskiria tris.

Mokykloje jie mokinas ištisą dieną. Ten duoda lekcijas: policmeisteris, tyrinėtojas, popas, daktaras, inžinierius ir kiti. Visi, suprantama, mokina, kaip žmonės spausti, šnipinėti visokiais būdais, tyrinėti ir tt.

Dieną jie lekcijų klauso, o naktį išeina praktikuoti. Kas naktį paskiria 40 žmonių iš tų šnipų. Jie išeina apie 10 valandą vakaro ir keliese vaikiojasi po visus miesto kampus, griebia žmones už sprando, kurie jiems pasirodo neištikimi ir velka policijon. Buvo atsitikimų, kad suimdavo tikrus vagis ar kokius girtuoklius, bet atsitikdavo kad suimdavo ir visai nekaltus žmones ir vilkdavo į policiją. Ištyrinėjus policija, suprantama, tuos žmones paleisdavo, bet tiems vargšams pasiskusti ant šnipų negalima, nes tai — praktika!...

Broliai, ar ilgai dar tebedės maskolių valdžia ant mūsų panašiais sunkenybės? Ar ilgai dar kėsime visokius prispaudimus?!

Broliai, vienykimės ir platinkim apšvietimą: greičiaus tuomet suprasime, kaip atsikratyti nuo vargų ir prispaudimų, kuriais kaskart smarkiaus esame spaudžiami!... *Lietuvaitė.*

— *Grapo A. Plioterio, valdžios pataikano, jubilėjus.* 30 (17) lapkričio tapo iškilmingai apvaikštinėtas Vilniuje žinomo

valdžios pataikūno, grapo A. Plioterio, jubilėjus atminimui 50-metinės jo tarnystės. Šitas Plioteris yra žinomas ir daugeliui lietuvių Kauno gub., kur jis turi didelius žemės plotus. Ypač gerai jį žino Švėkšnos (Raseinių pav.) parapija. Ten yra dideli jo žemių plotai ir aplinkiniai žmonės jau tiek nuo jo skriaudų prisikentėję, ypač dėl servitutų!

Šitas Plioteris yra jau 46 metai bajorų vadovu; iš pradžių buvo Raseinių pavieto (Kauno gub.) bajorų vadovu, o 25 metai atgal tapo Vilniaus gubernijos bajorų vadovu (maršalka). Kaip matome, ilga metų eilė priėjo jam, carui ir mūsų ponams betarnaujant. Paskutiniai 1863 m. „lenkmečiai“ jau jį randa Raseinių bajorų vadovu. Visi prakilnesni ir šviesesni Lietuvos bajorai stoji tada į kovą, kad numestų maskolių jungą ir vargdieniams padėtų, kariavo, bet... nelygi kova buvo — jie pralaimėjo. Praūžus sukilimui, kurie nesugulė į kapus, tapo išblaškyti po Sibiro tyrus, prie karų prirakinti... Plioteris (ir daugiau buvo tokių ponų) ne tik liko nepajudintas ir nenuskriaustas, bet dar augštyt pakilo. Matyt, nedalyvavo sukilime, nesipriešino caro valdžiai, o rasit pasaloms dar padėjo savuosius žudyti?!

Prabėgo daug metų. Po nelaimingo sukilimo sunku buvo tautai kilti, sunku besurasti apginėjai. Prasidėjo dar didesni pergalėtųjų persekiojimai, valdžios sauvėlė drąsiau pradėjo siausti.

Pradrįso ir grapas, ir jau drąsiai ir atvirai pradėjo dėstyti savo jausmus, atvirai maskolių valdžios bičiulių rodyties. 1899. metuose Vilniūj pastatė maskolių valdžia paminklą Muravjovui-Korikui, kuris per minėtąjį sukilimą tiek sulakė sukilusiųjų kraujo, tiek žmonių iššaudė, iškorė, ištrėmė... Ir Vilniūj, tame pat Vilniūj, kuris skendo jo aukų kraujuose ir ašarose, pastatė tam žmogžudžiui paminklą ir iškilmingą pakėlė šventę, o grapas Plioteris kartu su buvusioju Vilniaus vyskupu Žvieravyčium dalyvavo toj šventėj ir drauge su kitais caro tarnais atidavė garbę tam neužmirštinam kralakiui!

Caras, matydamas tokį gerą savo tarną, atsiuntė dabar Plioteriui jo jubilėjaus dienoj pasveikinimą ir kartu „oberhofmeisterio“ (caro rūmų tarno) vardą. Pasveikino jį ir general-gubernatorius Sviatopolk-Mirskij, mūsų krašto kariūmenės vyresnysis generolas Grippenberg, pasveikino visoki valdininkai, turtingieji žydai; pagaliaus Vilniaus gubernijos bajorai ir jie lenkė prieš savo vadovą galvas, sveikino jį kuo širdingiausiai ir dėka-

vojo už teip ilgus metus jo vadovavimo; jie net mišias užpirkę už jo sveikatą, kurias atlaikė Vilniaus dijecezijos administratorius; beveik visi atnešė jam brangias dovanas. Švėkšnos klebonas Maciejovskis ir buv. staršina (Gėda! *Red.*) teipgi atsiuntė tam žmonių skriaudėjui, valdžios pataikūnui, pasveikinimus dargi lietuviškoj kalboj!

Vakare Ploteris iškėlė puikią vakarienę, ant kurios buvo ir Sviatopolk-Mirskij, ir Grippenbergs, ir Vilniaus gubernatorius Palen... ir daugelis panašių mūsų krašto dielių.

Tai teip pas mus caro tarnai gerbiami, teip iškilmingai savo jubilėjus švenčia!... Mēs vis labiau persitikriname, kad nėra ko mums bepasitikėti ant bajorų. Jie — valdžios tarnai, mūsų — priešai!

V-tė.

— *Paprastas „Ukiškosis Vilniaus Draugystės“ susirinkimas* buvo pabaigoj pereinų metų 21 (8) gruodžio. Jos sąnariai — vieni ponai-bajorai. Buvo susirinkusi ši kartą beveik pusė visų draugystės sąnarių, daugiau 170 žmonių. Buvo atėjęs ir Vilniaus gubernatorius Palen ir savo patarmes davinėjo; kairieji bajorai labai džiaugėsi iš to.

Tarp kitoko buvo pakeltas, jau kelintą kartą keliamas draugystės, klausimas apie įkūrimą savo laikraščio. Be abejonės išleidinės jį maskoliškoj kalboj; ir per susirinkimus visuomet tevertuoja tik maskolišką kalbą, norint beveik visi draugystės sąnariai vartoja namie lenkišką; kur gi kitaip darys jie, atžagareiviai, kad maskolių valdžia teip liepia! Pakėlus minėtąjį klausimą, pasirodė, kad draugystė neturinti užtektinai pinigų pačiai išleidinėti tokį laikraštį. Grapas Hip. Korvin-Milevski pasakė, kad jį noris išleidinėti tulas maskolius, valdžios tarnas Čumikov, kuris pasirašinėja kaip redaktorius ant biauraus valdžios šelpiamo laikraščio „Vilenskij Viestnik“; Čumikov būk apsiimęs išleidinėti užmanytaį draugystės laikraštį, jei gaus nuo jos per metus po kokius 200—300 rub. pašalpos. Tam dalykui apspręsti tapo išrinkti tam tikri žmonės — komisija. O ką, gal ir sutiks mūsų ponai pavesti savo laikraštį į šnipuko rankas — būtų gražu.

Per tą patį susirinkimą buvo kalbama ir apie apsergėjimą, darbininkų, bet ne teip greitai čia ką gero padarys mūsų ponai. Jie tik tuomet ką gero mūsų darbininkams padarys, jei susipratę darbininkai privers juos tai padaryti, o tokių susipratusių darbininkų, nelaimė, da labai maža pas mus tėra. *Pilkis.*

Atsakymai.

„Vien. Liet.“ Redakcijai. Kur galėjo dingti išsiųstieji Jums rankraščiai nemokame pasakyti. Tapo jie mūsų išsiųsti p. Paukščio adresu — ir dar prieš pasirodymą № 9. —

Rašytojams. Rankraščius meldžiamie siųsti tik su tam tikrais parašais (pseudonimais). Dėl atsargumo parašai galima ir keistalioti.

Visų mūsų skaitytojų ir rašytojų meldžiamie atsiminti, kad šalin straipsnių, apsakūčių ir eilių teipgi labai reikalaujame ir daugiau žinių (*teisingų!*) iš kuo-plačiausios mūsų padangės. Ypač stoksta mums nuolatinių korespondentų iš Vilniaus gub., o teipgi iš didesnių Lietuvos miestų: neskaitant jau svetimų miestų, kur lietuviai gyvena; — būtų teipgi pageidajama, kad atsirastų daugiau nuolatinių korespondentų net iš Suvalkų ir ypač iš Kauno gub. —

Naujai prisiųsti „Ūk-ko“ Redakcijai rankraščiai.

Bijuno „Ar iš tikro lietuviai bedieviai? ks. „Pas paminklą Dro. V. Kudirkos“; *Liepuko* „Linų mynimai“; *Praeivio* „A. a. Jonas Radzevičia“; *Tilviko* „Daina“; *Vijuno* „Naujos patarmės ukininkams“; *Nežinomo autoriaus* apysakutė „Suvadžiota viltis“; *Laukinio* „Dėl uždarbio“ (ilgesnė apysakutė).

Iš atsiųstų Redakcijai rankraščių siunčiame.

„Vien. Liet.“ Redakcijai: *Jurgio Spurgio* „Ant didžiųjų atmainų slenkščio“; *Kandidato į kunigus* „Judošystė Kristaus įpėdinio“; *Liepuko*: „Laisvo laiko valandėlės“, „Apleista motina“; *Laukinio*: „Mūsų dainos“, „Girtybė“, „Noriu rašyti“, „Mano jaunystė“; *A. Meškaus* „Dro. V. Kudirkos atminimui“; *Satekšnio* „Sentėvių kapai“, „Daina I“. — *Korespondencijos* ab. iš Naum.: P. K. iš Panedėlio ir Pasvalio; *Praeivio* iš Naum. Silpnučio iš Šiaulių.

Nuo Redakcijos.

„Varpo“ ir „Ūkininko“ Redakcijai truksta ir labai reikalingi yra šitie „V-po“ ir „Ūk-ko“ №№:

„Varpo“: 1892 m. № 3; 1893 m. №№: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 11, 12; 1894 m. №№: 2, 3, 4. —

„Ūkininko“: 1891 m. №№: 7, 8, 10, 11; 1892 m. № 1; 1893 m. №№: 2, 4, 5, 8, 10, 11, 12; 1894 m. №№: 1, 6; 1899 m. №№: 1, 2.

Kadangi šitie №№ jau yra išpirkti, todėl kreipiamės į visus, kurie turėtų dar juos, melzdami už šiekį ar tokią prekę pavesti mums paminėtus čia №№. — Visi čia minėtieji №№ reikalingi yra ne pirklystei, bet Redakcijos kompletui.

Atsakomasis Redaktorius J. Lapinas.